

Milica D. Kosorić

PRAISTORIJSKA NEKROPOLA KOD BIJELJINE

Praistorijska nekropola nalazi se u selu Batkoviću na lokalitetu »Crkvinama«, levo od puta Bijeljina-Batković, pored seoskog puta koji vodi u zaseok Malu Obarsku. Jula meseca 1966. god. prilikom radova na kopanju zemlje za ciglu, na okućnici Živana Jovića, otkriveno je oko 20 grobova-urni sa spaljenim ostacima pokojnika. Od otkrivenih grobova samo je jedan sačuvan dok su ostali, prema saopštenju vlasnika imanja, uništeni. Prema obaveštenju, u otkrivenim grobovima, kao prilozi, nađeni su delovi bronzanih narukvica.

Na ovome lokalitetu, meseca septembra 1966. god. Arheološko odeljenje Muzeja istočne Bosne u Tuzli izvršilo je zaštitno iskopavanje (1). U toku radova istražen je neotkopani prostor oko same ciglarske jame, i to u zapadnom, južnom i jugoistočnom delu. Pored ovoga vršena su i delimična istraživanja kako u severnom i severozapadnom delu neoštećenog prostora od jame tako i u voćnjaku i iza kuće vlasnika. Međutim postojanje nekropole konstatovano je samo na prostoru oko ciglarske jame (pl. 1). Na ovome prostoru otkriveno je 12 grobova. Spaljeni ostaci pokojnika bili su poklopljeni zdelama-urnama. Dubina otkrivenih grobova varira od 0,16 m do 0,45 m.

Grob 1

Zapadno od ciglarske jame, pored međe koja deli imanje Sretena Jovića od okućnice Jovića Živana, na dubini od 0,16 m, otkriven je grob. Spaljeni ostaci pokojnika bili su položeni na zemlju a odozgo poklopljeni zdelom. Zdela je tipa konične posude. Dosta je oštećena. Obod je širok, razgrnut. Ispod oboda nalazi se trakasta drška.

Grob 2

Jugoistočno od groba 1, na udaljenosti od 1,30 m, na dubini od 0,45 m, otkriven je grob. Spaljeni ostaci pokojnika izmešani su sa garom, pepelom i zemljom. Nađeno je nekoliko fragmenata zdele. Na jednom fragmentu zdele očuvana je trakasta drška.

Grob 3

Jugoistočno od groba 2, na dubini od 0,28 m, otkrivena je dosta oštećena zdela kojom su poklopljeni spaljeni ostaci pokojnika. Tipa je konične posude. Obod je širok, razgrnut. Prelaz iz vrata u donji deo je oštar. Dno je naglašeno (T. I, 1). Pokraj zdele nađeno je nekoliko atipičnih fragmenata od neke manje posude.

Ispod zdele nađeni su prilozi, i to: fragmentovana bronzana igla sa topuzastom glavom, ornamentisana sistemom urezanih paralelnih i cik-cak linija, i deo bronzane alke (T. I, 2, 3). U grobu,

pored spaljenih ostataka pokojnika i nađenih priloga, otkriveno je i nekoliko amorfnih komada bronzne.

Grob 4

Na dubini od 0,36 m otkrivena je zdela kojom su poklopljeni spaljeni ostaci pokojnika. Zdela je oštećena. Tipa je konične posude. Obod je širok, razgrnut, mestimično malo izvučen. Ispod oboda nalazi se jedna trakasta drška (T. I, 4). Pokraj zdele nađeno je nekoliko fragmenata od manjeg suda.

Ispod zdele nađeni su prilozi, i to: fragmentovana bronzana igla sa kuglastom glavom, ornamentisana urezanim paralelnim horizontalnim, vertikalnim i cik-cak linijama (T. I, 5) i deo nagorelog bronзаног prstena.

Grob 5

Na dubini od 0,39 m otkrivena je dosta oštećena zdela kojom su poklopljeni spaljeni ostaci pokojnika. Koničnog je tipa. Obod je razgrnut a mestimično lučno izvučen. Pokraj groba nađeno je dosta fragmenata manjih sudova. Oblika su koničnog i bikoničnog. Na nekim fragmentima obod je razgrnut (T. I, 6, a, b, c).

Ispod zdele nađeni su prilozi, i to: fragmenat glave bronzane igle topuzastog tipa i delovi, nagoreli, bronzane narukvice.

Grob 6

Otkriven je na dubini od 0,23 m. Na ovoj dubini otkriveni su delovi rastrešene zdele. Prema nađenim fragmentima vidi se da je koničnog tipa sa razgranatim obodom. Pokraj zdele nađeno je više fragmenata manjih sudova. Neki od nađenih fragmenata ukrašeni su kanelurama.

Ispod zdele nađeni su prilozi, i to: četiri fragmenta bronzane narukvice. Na pojedinim fragmentima delimično je vidljiv ornament izveden sistemom paralelnih urezanih linija između kojih su kratki zarezi (T. I, 7).

Grob 7

Na dubini od 0,29 m otkrivena je zdela kojom su poklopljeni spaljeni ostaci pokojnika. Zdela je koničnog tipa. Obod je razgrnut, četvorougao izvučen. Ispod oboda nalazi se trakasta drška. Zdela je ukrašena i sa tri plastične pravougule drške, ornamentisane blagim otiscima (T. II, 1, 2). Pokraj zdele nađeni su fragmenti od manjih posuda. Na nekim fragmentima nalazi se ukras kanelura (T. II, 3, 4). Ispod zdele nađeni su prilozi, i to: deformisana bronzana alka i deo nagorelog bronзаног predmeta. Verovatno je deo priveska.

Grob 8

Na dubini od 0,18 m otkrivena je zdela kojom su poklopljeni spaljeni ostaci pokojnika. Zdela je koničnog tipa sa razgrnutim obodom i jednom trakastom drškom. Oštećena je (T. II, 5). Pokraj zdele nađeno je nekoliko fragmenata manjeg suda.

Ispod zdele, kao priloga u grobu, nađena su dva dela od bronzane tordirane narukvice.

Grob 9

Otkriven je na dubini od 0,26 m. Grob je uništen. Ostalo je nešto gari, pepela i nagorelih kostiju. Nađeno je nekoliko fragmenata od zdele, i to delovi oboda i ramena zdele.

Pored nađenih nagorelih kostiju, u garu, otkrivene su i dve male, bronzane, oštećene tordirane narukvice (T. II, 6).

Grob 10

Otkriven je na dubini od 0,17 m. Na ovoj dubini otkriveni su delovi zdele kojom su bili poklopljeni spaljeni ostaci pokojnika. Zdele je koničnog tipa. Na jednom delu očuvana je trakasta drška.

Grob 11

Na dubini od 0,21 m otkrivena je zdelica kojom su poklopljeni spaljeni ostaci pokojnika. Zdelica je koničnog tipa sa uvučenim obodom. Oštećena je. Na ramenu zdele očuvane su tri plastične pravougle drške, ukrašene kratkim urezima (T. II, 7).

Grob 12

Zapadno od ciglarske jame, na imanju Sretena Jovića, pored same međe, postavljena je sonda 3. U ovoj sondi, na dubini od 0,20 m, otkriven je uništen grob. Nađeno je nekoliko fragmenata zdele. Gar i pepeo su razvučeni i izmešani sa zemljom. Grob je uništen dubokim oranjem njive.

Na svima otkrivenim grobovima nekropole ustanovljen je istovetan način sahranjivanja. Spaljeni ostaci pokojnika polagani su na zemlju, svakako u grobnu jamu, a odozgo poklopljeni zdelom. Grobne jame, koje su verovatno bile plitko ukopane, nisu se prilikom radova mogle konstatovati. O mogućnosti postojanja nekog pravila pri sahranjivanju i rasporedu grobova na nekropoli ne možemo govoriti. Razmak između pojedinih grobova je nejednak. Zdele, koje u našoj nekropoli imaju ulogu urni, većinom su dosta oštećene a neke skoro i uništene. U svima, bolje očuvanim, grobovima nađeno je pokraj nagorelih kostiju dosta gari i pepela. Grobni darovi su malobrojni. Metalni prilozi su dosta oštećeni a neki od vatre i deformisani, te možemo pretpostaviti da su stavljeni na lomaču ili odmah po tom, na užarene ostatke lomače. Fragmenti manjih sudova, otkrivenih pored grobova, svakako su stavljeni posle obreda sahranjivanja kada su i razbijani. Način sahranjivanja na našoj nekropoli identičan je načinu sahranjivanja konstatovanom na nekropoli u Baricama (2), Dvorovima (3) i Krčevini (4). Ove nekropole su i geografski bliske našoj nekropoli. Pogrebni ritual na navedenim nekropolama odlikuje se izvesnim specifičnim načinom sahranjivanja koji se ogleda u načinu polaganja spaljenih ostataka pokojnika na zemlju i njihovom pokrivanju zdelom. Međutim, način sahranjivanja na ovim nekropolama stoji u tesnoj vezi sa načinom sahranjivanja i pogrebnim običajima određenog vremenskog perioda koji na pojedinim područjima karakterišu izvesna lokalna obeležja.

Keramički materijal nađen u grobovima rađen je slobodnom rukom. Zemlja je mestimično mešana sa krupnijim i sitnijim zrnima peska. Površina je uglavnom mrke boje. Pre pečenja prevučena je tankim slojem premaza; prelom je crne boje. Zdele se mogu podeliti u dve grupe: konične zdele sa razgrnutim obodom i zdele sa uvučenim obodom. Konične zdele sa razgrnutim obodom pokazuju izvesne tipološke razlike. Većinom su zastupljene zdele sa razgrnutim obodom i ostrim prelazom u donji deo. Izvesne razlike zapažaju se i u samom obodu i vratu zdele. Ove razlike su najizrazitije na obodima zdelica otkrivenih u grobu 4, 5 i 7. Obod na zdelama iz groba 4 i 5 mestimično je izvučen a na zdeli otkrivenoj u grobu

7 obod je četvorouglasto izvučen. Na većem broju otkrivenih zdelala nalazi se jedna trakasta drška. Na pojedinim zdelama nalaze se i plastične drške. Sudovi, otkriveni pored grobova, raznovrsni su po obliku. Najbrojniji su oblici sudova sa razgrnutim obodom. Fakture su fine i grube.

Identične oblike otkrivenih zdelala nalazimo u zdelama otkrivenim na nekropoli u Dvorovima (5), i Baricama (6). Oblici zdelala otkrivenih u grobu 4, 5 i 7 tipološki su bliske oblicima zdelala koje su otkrivene u nekim grobovima u Cirni (7). Nađeni primerci nakita, narukvica i igala, poznati su u bronzanodopskom materijalu kako severoistočne Bosne tako i u materijalu panonskih i podunavskih oblasti. Identičan oblik bronzanim iglama otkrivenim u grobu 3 i 5 imaju igle nađene u Dvorovima (8), Bandinom Brdu (9), Donjoj Dolini (10), Jakovu (11), a i Brestoviku i Vinči (12). Bronzana igla sa kuglastom glavom, nađena u grobu 4, tipološki odgovara bronzanim iglama sa nepoznatih nalazišta koje se čuvaju u Narodnom muzeju u Beogradu (13). Ovaj tip igle datuje se u halštat A. Analogan primerak predstavlja igla nađena u ostavi iz Novog Bečeja (14). Najbližu analogiju tordiranim narukvicama predstavljamu narukvice nađene u ostavi iz Lukavca (15). Narukvicama nađenim u grobu 6 tipološki su najbliže narukvice nađene u Tešnju (16).

Na osnovu analize nađenog materijala u našoj nekropoli i iznetih tipoloških analogija sa bliskim materijalom a i načinom sahranjivanja, naša nekropola vremenski odgovara nekropoli otkrivenoj u Baricama (17), a i nekropoli u Dvorovima (18), koje se vremenski datuju u stariju fazu kasnog bronzanog doba (19).

NAPOMENE

¹ Iskopavanje obavljeno u saradnji sa dr Blaženkom Stalio, kustosom Narodnog muzeja u Beogradu.

² B. Čović, »Barice-nekropola kasnog bronzanog doba«, GZM, 1958, 76.

³ M. Kosorić »Praistorijska nekropola u selu Dvorovima kod Bijeljine« Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne, VI, 1965, 83.

⁴ B. Belić, »Prilozi za poznavanje kasnog bronzanog doba severne Bosne«, Zbornik Krajiških muzeja, 1963/64, 19.

⁵ M. Kosorić, nav. delo.

⁶ B. Čović, nav. delo.

⁷ V. Dumitrescu, Necropola De incineratie Din epoca bronzului de la Cirna, Pl. CVIII, 18, 105, 202, 225.

⁸ M. Kosorić, nav. delo.

⁹ A. Benac — B. Čović, Glasinac I, 1956, 17. T. XX, 16.

¹⁰ Z. Marić, »Donja Dolina«, GZM, 1964, 23. T. I, 16.

¹¹ N. Tasić, »Naselje kulture polja sa urnama u istočnom delu Srema«, Rad Vojvodanskih muzeja, 11, 1962, 127. T. IV, 2.

¹² D. Garašanin, Katalog metala, 1954, 73. T. LXV.

¹³ D. Garašanin, ibid, st 74. T. LXV, 2—7.

¹⁴ S. Nađ, »Bronzana ostava iz Novog Bečeja«, Rad Vojvodanskih muzeja, 4, 1955, 43. T. III, 3.

¹⁵ B. Čović, »Praistorijski depo iz Lukavca«, GZM, 1955, 91.

¹⁶ D. Garašanin, nav. delo. 31. T. XVII, T. LVII.

¹⁷ B. Čović, nav. delo.

¹⁸ M. Kosorić, nav. delo.

¹⁹ B. Čović, nav. delo.

ZUSAMMENFASSUNG

VORGESCHICHTLICHE NEKROPOLE BEI BIJELJINA

Im Juni 1966 wurde in der unmittelbar zum Haus Jović Živan liegenden Flur, auf der Lokalität »Crkvina«, eine vorhistorische Nekropole mit Urnen aufgefunden. Diese Nekropole wurde beim Ausgraben der Erde für Ziegelerzeugung entdeckt. Dabei wurden ungefähr 20 Gräber zerstört.

Die archeologische Abteilung des Museums in Tuzla unternahm kleinere Ausgrabungen auf dem wohlbewahrten Teil der Lokalität. Es wurden auf dem Gelände um die Ziegelgrube herum etwa 12 Gräber aufgefunden. Die entdeckten Gräber waren ziemlich beschädigt und einige davon auch vernichtet.

Die Art der Beisetzung ist immer dieselbe: die eingeäscherten sterblichen Reste des Verstorbenen wurden auf die Erde gelegt und mit einer Schüssel (Holzschüssel) zugedeckt. Die Schüssel, die hier statt der Urnen gebraucht werden, haben eine Konusform. Der Rand ist breit — auseinandergezogen. Die einzige Ausnahme ist bei der Schüssel, die im Grab 11 aufgefunden wurde. Der Rand dieser Schüssel ist eingezogen. In einigen Gräbern wurden unter der Schüssel auch Beiträge gefunden. Das waren Nadeln, Armbänder und Kettenglieder aus Bronze. Neben einigen Schüsseln wurden als Beiträge auch kleinere Gefäße entdeckt.

Nach den Merkmalen des keramischen Materials und den metallenen Beiträgen in unserer Nekropole, sowie auch nach der völlig gleichen Art der Beisetzung, die bei den naheliegenden Nekropolen in Dvorovi und Barica konstatiert wurden, stammt unsere Nekropole zeitlich aus dem älteren Zeitabschnitt der späten Bronzezeit.

H^x

BATKOVIĆ - CRKVINE

RAZMER 1:100

LEGENDA:

- CIGLARSKA PEĆ I CIGLE
- JAMA - BUNAR ZA PESAK
- URNE
- MESTA GDE SU NAĐENE URNE
PRE RADOVA
- POUVRŠINA SA KOJE JE VAĐEN PESAK

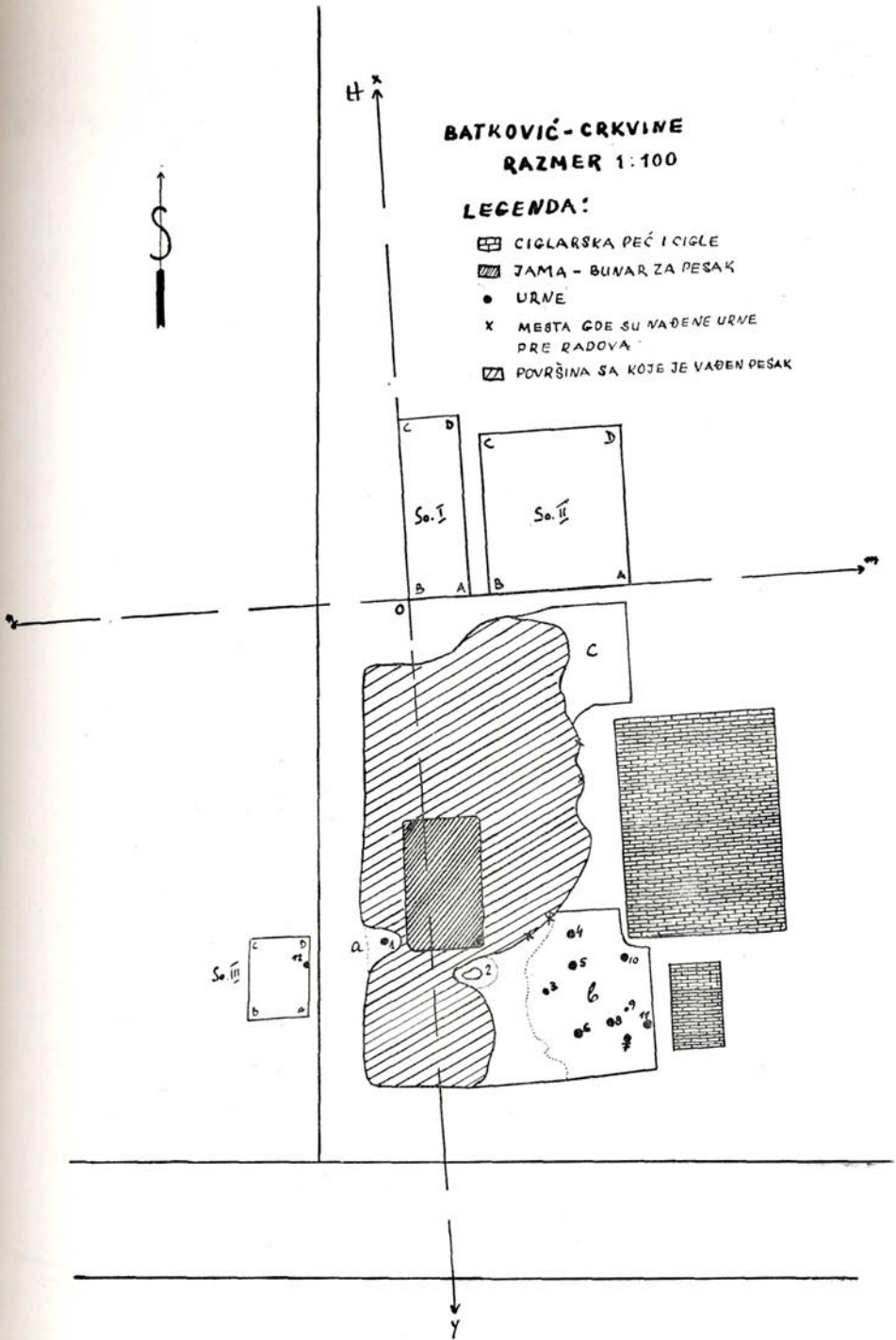
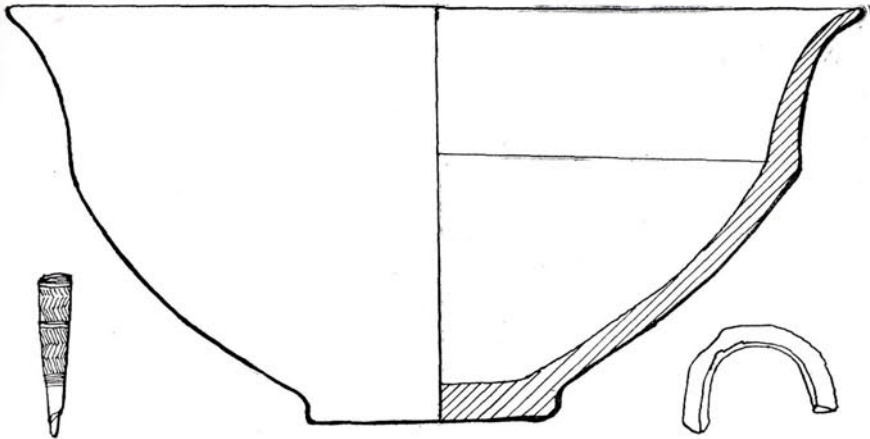

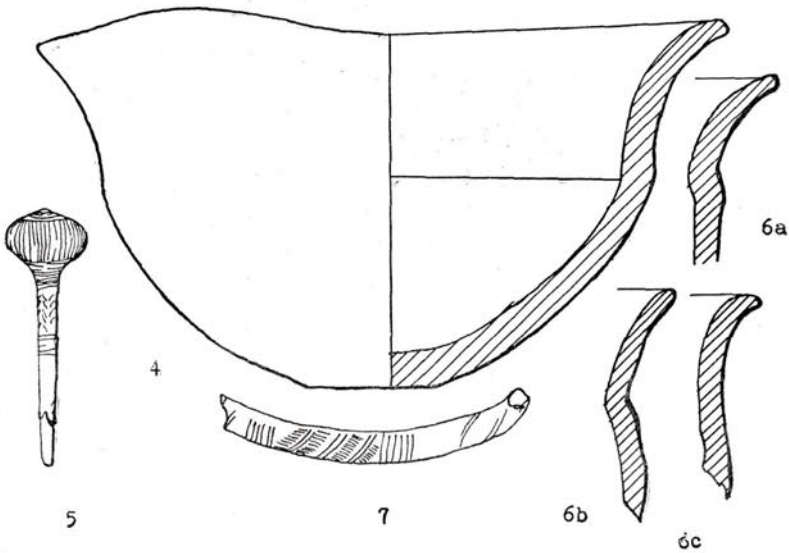
Tabla I

2

1

3

5

4

7

6b

6c

6a

Tabla II

